

פרויקט Cassandra – מהן התובנות המתודולוגיות שניתן ללמוד מחשיפת המבצע האמריקני לחשיפת הלבנות הון של חזבאללה?

1. פרויקט "Cassandra" הוא מבצע שהובל ע"י ה-DEA, Drug Enforcement Administration, החל בשנת 2008 ונמשך כשמונה שנים, תוך יצירת שיתופי פעולה עם כ-30 סוכנויות בארה"ב ומחוצה לה. זאת, במטרה להבין כיצד משתמש חזבאללה בסחר בסמים כמקור מימון, כיצד פועלת רשת הלבנות ההון של חזבאללה, לצורך הלבנת ההכנסות מסמים ברחבי העולם (אמריקה הלטינית, אפריקה, אירופה והמזרח התיכון בעיקר), ומהו הקשר בין רשת זו לבין פעולות הטרור שמקדם חזבאללה נגד ארה"ב או יעדים אחרים.
2. החשיפה ב-Politico¹ מתמקדת בביקורת על כך שחרף הידע הרב שנוצר במסגרת הפרויקט, הממשל האמריקני מנע מה-DEA לפגוע בפעילותה של הרשת ולא העמיד את כל פעיליה שאותרו לדין, לכאורה כדי לא לפגוע ביחסים עם איראן, סביב המהלכים שליוו את השגת הסכם הגרעין. אף שהחשיפה מציגה זווית נוספת בהתנהלות הסוכנויות השונות בארה"ב ובמקומו של המודיעין בתהליכי קבלת ההחלטות, בחרנו להתמקד בסיכום זה בסוגיות המתודולוגיות העולות מהפרשה.
3. "פרויקט Cassandra" הוא דוגמה מרשימה לריכוז מאמץ מודיעיני רב ממדי. מכיוון שרשת הלבנות ההון של חזבאללה חוצה זירות (אמריקה הלטינית, אירופה, אפריקה, המזרח התיכון ואפילו סין), ועוסקת בתחומי פעילות מגוונים, שרבים מהם אינם בליבת המומחיות של ה-DEA, אנשי הפרויקט, בסיוע מומחים מזרועות הממשל השונות, ביצעו מחקר על-זירתי, ואפיינו את דפוסי הפעולה בכל זירה. כך, הבינו שהפעילות של איראן ושל חזבאללה באפריקה כללה, לצד סחר בסמים, בנשק ומכונות, גם סחר ביהלומים ובעבדים.
4. החוקרים שעסקו בנושא ביצעו ניתוח מערכתי במטרה לאפיין את דפוס הפעולה של הרשת – מקורות ההכנסה של הארגון, אופן הלבנת ההון, צירי הברחת הסחורות, נכסים עליהם התבססו (בנקים למשל). לצד זאת, הם אפיינו את הגורמים המעורבים – החל מפעילי חזבאללה, עבור בהנהגת הארגון, דרך מבריחי סמים ומלביני הון ועד למנהיגי מדינות זרות שעסקו בכך וקיימו קשרים עם הארגון. יש לציין כי חלק מהמעורבים ברשת פעלו תחת זהויות בדויות.

¹ <https://www.politico.com/interactives/2017/obama-hezbollah-drug-trafficking-investigation>

5. לשם המחשת המידע האינטימי והקשרים שהצליחו לזהות אנשי "פרויקט Cassandra", נתייחס לכמה מהגורמים הבכירים שזוהו:
- א. עלי פיאד – עסק בהעברות נשק למיליציות שיעיות בעיראק. בנוסף, שימש כיועץ של שר ההגנה האוקראיני וכ"סוחר הנשק של פוטין". פיאד נעצר בציכיה ב-2014, אך למרות שיש נגדו כתב אישום בארה"ב, לא הופעל לחץ על ציכיה להסגירו, ולבסוף – בהתערבותו של נשיא רוסיה, פוטין – הוא שוחרר והועבר ללבנון.
- ב. עבדאללה צאפי אלדין – קרוב משפחה של מזכ"ל חזבאללה, נצראללה, ואיש הקשר בין הארגון לבין איראן. ממצאי פרויקט "Cassandra" העידו כי הוא קשור לרשתות הברחת סמים רבות בוונצואלה ובקולומביה, וכן מנהל קשרים עם איש עסקים לבנוני העוסק בהברחת סמים לארה"ב יחד עם קרטל מקסיקני.
- ג. צעיר לבנוני, ייתכן בנו של צאפי אלדין, שהיה בקשר עם בכירים בחזבאללה ועם גורמי מפתח ברשת, עם מבריחי סמים בעולם, ועם חברה העוסקת בנשק להשמדה המונית.
- ד. גורם שכונה "רוח רפאים" (GHOST) אחד ממבריחי הסמים הגדולים בעולם שסיפק נשק קונבנציונאלי וכימי לסוריה.
- ה. אימן ג'מעה – תיאם את ההעברה והמכירה של משלוחי קוקאין בהיקפים גדולים, וביצע הלבנות הון בארה"ב, בלבנון, באמריקה הלטינית ובאפריקה.
6. לצדם גם אותרו גורמי מפתח נוספים ששימשו כ"Superfacilitators" – **אנשי קשר לחזבאללה, לאיראן, לעיראק, לסוריה, לוונצואלה ולרוסיה.**
7. החוקרים אף הצליחו להוכיח את **מעורבותם של מנהיגים ברשת שהנהיג חזבאללה – בין השאר זיהו כי נשיא איראן לשעבר, אחמדדניג'אד ונשיא וונצואלה לשעבר, הוגו צ'אבס עסקו בסחר בסמים יחד עם גורמים בחזבאללה.**
8. יצוין, כי בנוסף לזיהוי הגורמים המעורבים, אנשי הפרויקט אפיינו את **שגרת הפעילות שלהם**. כך, נאמר על "רוח הרפאים" וג'מעה כי **אנשי הפרויקט היו בקיאים בשגרת פעילותם עד כדי כך שידעו באיזה בית-קפה הם נוהגים להיפגש בבקרים**; על השליחים נאמר כי אלה התחילו את מסעותיהם במלונות בלומה, בירת טוגו שבמערב אפריקה, עם מזוודות שכל אחת מהן הכילה שני מיליון דולר, **והצוות שעבד על הפרויקט ידע לאתר אותן** ("and the task force was on the tail of every one of them").

דפוס הפעולה של חזבאללה בהקשרי הברחת הסמים

9. כבר בשנות ה-80 חזבאללה עסק כבר בסחר בסמים ובשוק השחור, אך עם השנים הגביר את היקף הסחר וכיום מעורב בסחר העולמי בקוקאין. פעילי חזבאללה מאתרים אנשי עסקים בהם ניתן להיעזר בהעברת משלוחי סמים, בהמשך רוכשים מניות בחברות שזיהו ולעיתים גם משתלטים עליהן.
10. החוקרים עקבו אחר משלוחי קוקאין ברחבי העולם: חלק מהטיסות יצאו מאמריקה הלטינית למערב אפריקה ומשם למזרח התיכון, בעוד אחרות יצאו מוונצואלה למקסיקו ומשם לארה"ב. במסגרת זאת, איתרו טיסות מסחריות ששימשו להעברת נשק וכסף – כבר בשנת 2007 איתרו טיסות מסחריות מוונצואלה לטהראן דרך דמשק. לצד זאת, ניטרו את הלבנות ההון שהוסו באמצעות קניית מכוניות משומשות בארה"ב והעברתן למערב אפריקה.
11. נכסים קשורים – אותרו מוסדות פיננסיים בלבנון, המקושרים לחזבאללה, שלקחו חלק ברשת הלבנות ההון; חברת משלוחים אמריקנית; חברות העוסקות במכירת מכוניות בארה"ב.

שילוב בין דיסציפלינות איסוף ומחקר שונות

12. איסוף – חשיפת "פרויקט Cassandra" מעידה על שילוב בין מגוון מאמצים איסופיים, כשכולם הוכפפו ישירות לפרויקט:

א. יומינט – חשיפת רשת ההברחות של חזבאללה כללה הסתייעות במקורות אנושיים ("witnesses"), לצד ניסיון לאסוף מידע נוסף דרך חקירות של פעילי חזבאללה שישבו בכלא. באחד המבצעים שנמשך כשנתיים והובל ע"י ה-FBI ניסו להוכיח כי צאפי אלדין עוסק בפעילות טרור ובהברחת סמים באמצעות שני מקורות אנושיים: האחד זיהה אותו כפעיל חזבאללה ואילו השני כגורם העוסק בהברחות נשק וסמים.

ב. סיגינט – מוזכר מעקב סיגינטי אחר חלק מגורמי המפתח שתוארו לעיל; האזנה לשיחות שיצאו מקולומביה בערבית; וקשרים בין הרשת שהפעילו למכירות אמל"ח למיליציות שיעיות בעיראק לבין מספרי טלפון בקולומביה.

ג. ויזינט – מוצגת למשל השוואה בין צילומי לוויין של מדינה במערב אפריקה (משנת 2002 ומשנת 2015) המעידה על גידול משמעותי בהיקף המכוניות המשומשות שנמצאו באותו אזור הנמצא בסמיכות לנמל.

מכוניות משומשות בבנין שבמערב אפריקה – השוואה בין צילום לוויין בשנת 2015 (הצילום העליון) לבין צילום לוויין של אותו אזור בשנת 2002

13. מבחינה מחקרית – ניכר כי העבודה על הפרויקט חייבה הבנה בתחומי ידע שונים, לרבות היכרות עם היבטים משפטיים כדי לזהות פעילויות בלתי חוקיות וכדי להפעיל כלים משפטיים במידת הצורך. לאורך פעילות הפרויקט ניסו לדוגמא להשתמש בחקיקה בארה"ב, המכונה Racketeer – Influenced and Corrupt Organizations Act, כלי משפטי בעל עוצמה המשמש במקרים של פשע מאורגן ומאפשר ענישה חמורה יחסית. לצד זאת, הבנת מגמות מקרו-כלכליות סייעה אף היא למחקר.

שיתוף פעולה בין הגופים השונים בארה"ב (או היעדרו)

14. במסגרת פרויקט "Cassandra" התקיימו אמנם שיתופי פעולה עם סוכנויות שונות בארה"ב. עם זאת, חשדנות כלפי ה-DEA, בעיקר מצד ה-CIA, הימנעות משיתוף הסוכנות במידע רלוונטי ופוליטיקה בין-ארגונית פגעו במאמצי הפרויקט. לפי החשיפה של Politico, בשנת 2013 הושקה יוזמה של ה-DEA לשיתוף פעולה בין-סוכנותי תחת השם "Iran-Hezbollah Super Facilitator Initiative", אך בפועל רק המשרד לביטחון המולדת שיתף במידע ובמקורות. נראה כי טיוב שיתופי הפעולה, בדגש על שיתוף המידע, היו תורמים לפרימת הרשת של חזבאללה ולפגיעה משמעותית יותר בתפקודה.

15. יש לציין לחיוב כי לצורך הפרויקט יצרו, באישור הפנטגון, רשת של מידע לא מסווג לצורך העמדות לדין של הגורמים שזוהו.

שיתופי פעולה בינלאומיים

16. מהפרסום של Politico עולה כי הפעילות במסגרת הפרויקט כללה שיתופי פעולה נרחבים. כך, למשל במבצעים שחיבורם יחדיו ב-2012 יצר את פרויקט "Cassandra" התקיים שת"פ הדוק עם גורמי מודיעין מקומיים. במסגרת "מבצע Titan" עבדו אנשי ה-DEA בשיתוף פעולה עם הרשויות בקולומביה כדי לאתר קשרים בין מלביני הון לבנוניים לבין מבריחי סמים קולומביאניים וכדי לבנות נגדם (כ-130 מבריחים) תיקים משפטיים. "מבצע Perseus" נועד כדי לזהות קשרים דומים בוונצואלה ומבצע נוסף התמקד במערב אפריקה וגם בהם היה שת"פ עם גורמים זרים בעלי נגישות (מטבע הדברים לא עם השלטונות המקומיים). מוזכר גם שת"פ עם המודיעין הישראלי בהבנת מאפייני הפעולה של הבנק הלבנוני.

17. יתר על כן, מכיוון שאנשי הפרויקט הרגישו כי אינם זוכים לשיתופי פעולה מצד הרשויות הרלוונטיות בארה"ב (משרד המשפטים ומשרד החוץ לדוגמא), הם יזמו בעצמם שותפויות מולטי-לטראליות.

סוגיות מתודולוגיות נוספות העולות מהפרשה

18. **דבקות במטרה הצרה או הסתכלות מודיעינית רחבה** – הפרשה מחדדת את המתח המוכר בין דרכי הטיפול המודיעיניות במרכיבים שונים של סוגיה מערכתית מורכבת. מצד אחד אנשי "Cassandra" ראו במשימה שלהם את חזות הכול. הם היו מחויבים לבנית תמונת מודיעין שלמה ככל האפשר ולתרגומה למודיעין לפעולה בדמות כתבי אישום נגד הפעילים אותם זיהו כדי לפגוע ככל האפשר בפעילות הפלילית של הארגון ובהכנסותיו, כדי לחייבו להפחית את פעילותו הטרוריסטית (או לחייב את איראן להגדיל את השקעותיה בארגון). מנגד, לטענת גורמים במנהלת המודיעין הלאומי (DNI) וב-CIA המצוטטים בכתבה, בראיה מודיעינית רחבה יותר, פגיעה בפעילי מערך הסמים הייתה עלולה לפגוע ביכולות המודיעין האמריקני לסכל פיגועים, מכיוון שדרך המעקב אחרי אנשי הסמים, שיתכן שחלקם אף היו מקורות של ה-CIA, התקבל מידע חשוב לצרכי סיכול מבצעים של חזבאללה. גורמים אלה טוענים, כי ההחלטה על תרגום הפעולה למבצעים חייבה לכן הסתכלות רחבה.

19. **השפעת סדרי עדיפויות מדיניים על העשייה המודיעינית** – התייחסות אנשי "Cassandra" לחניקת הפרויקט על ידי ההנהגה המדינית משקפת תסכול רב ומובן. מנגד ברור שזו אחריותו וזכותו של הדרג המדיני להחליט האם לעשות שימוש במודיעין או לא. זאת ללא קשר לשאלה אם החלטת הקברניט צודקת בראיית גורמי המודיעין.

20. **לסיכום**, פרויקט "Cassandra" מלמד על האופן בו המודיעין האמריקאי התמודד עם סוגיה מורכבת ורחבת היקף והצליח ליצור תמונת מודיעין מפורטת, למרות חיכוכים בתוך מערכת המודיעין, שבסופו של דבר תורגמה רק באופן חלקי לפעולה, מסיבות שלגביהן נטושה מחלוקת.